

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Ενδυνάμωση και εμπλοκή των ασθενών στη φροντίδα υγείας

Κ. Κουτσοδήμου¹, Ι. Αποστολάκης², Π. Σαράφης³

¹ ΠΜΣ Διοίκηση Μονάδων Υγείας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, ² ΠΜΣ Διοίκηση Μονάδων Υγείας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα & Εργαστήριο Ιατρικής Φυσικής, Ιατρική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, Αθήνα, ³ Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα & Αναπληρωτής Καθηγητής, Γενικό Τμήμα, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Λαμία

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το άρθρο αφορά την ασφάλεια των ωφελουμένων στον τομέα της υγείας, με εστίαση στις προτεραιότητες που έχει θέσει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ). Στην Ελλάδα, η εμπλοκή των ωφελουμένων στον τομέα της υγείας είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη αποτελεσματικών πρακτικών και πολιτικών. Ο πυρήνας του κειμένου του Π.Ο.Υ. «Engaging patients for patient safety: Advocacy brief», περιλαμβάνει σύντομη αναφορά στη συμβολή των ωφελουμένων στη μείωση βλάβης από παροχή «μη ασφαλούς» φροντίδας. Για την επιβεβαίωση των στοιχείων του κειμένου, γίνεται ανασκόπηση της βιβλιογραφίας για το θέμα αυτό. Επικεντρώνεται στην ασφάλεια των ωφελουμένων στον τομέα της υγείας, με έμφαση στη συνεισφορά τους στη μείωση της βλάβης από παροχή «μη ασφαλούς» φροντίδας. Μέσω της εμπλοκής τους αναδεικνύονται ανάγκες, προβλήματα και τυχόν επιπλοκές ελαχιστοποιώντας τον κίνδυνο ασφάλειας ενώ με τη συμμετοχή τους μέσω εκπροσώπων και συλλόγων συνδιαμορφώνουν πολιτικές υγείας σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Παράλληλα η εκπαίδευση των επαγγελματιών υγείας αναδεικνύεται ως κρίσιμος παράγοντας για την αντιμετώπιση της μικροβιακής αντοχής και τη διασφάλιση της ασφάλειας των ασθενών. Με τη συνεργασία των κρατών- μελών της Ε.Ε. μέσω ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών μπορούν να επιτευχθούν υψηλά ποσοστά πρόληψης των λοιμώξεων.

Λέξεις κλειδιά: Ασθενοκεντρική φροντίδα, εμπλοκή ασθενών, διαχείριση λοιμώξεων, εκπαίδευση επαγγελματιών υγείας

Κ. Κουτσοδήμου, Ι. Αποστολάκης, Π. Σαράφης. Ενδυνάμωση και εμπλοκή των ασθενών στη φροντίδα υγείας. *Επιστημονικά Χρονικά* 2024; 29(3): 315-328

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παγκόσμια ημέρα ασφαλείας των ασθενών το 2023, αναδεικνύει τη σημασία της συμμετοχής τους στη βελτίωση της ποιότητας της παροχής υγειονομικής φροντίδας. Το αναφερόμενο έγγραφο του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ), αναδεικνύει τη

σημασία της συστηματικής καταγραφής των απόψεων των ασθενών σχετικά με την ασφάλεια και την ενεργό συμμετοχή τους σε πρωτοβουλίες βελτίωσης [1].

Η δέσμευση του ωφελούμενου στον τομέα της υγείας αποτέλεσε σημαντική εξέλιξη τη δεκαετία του 1990 και εκτοξεύθηκε περαιτέρω

στην περίοδο 2010-2013, καθώς η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση των Η.Π.Α. χρηματοδότησε εφαρμογές πληροφοριακών συστημάτων που ενθάρρυναν τη χρήση αυτού [2].

Αργότερα, οι οδηγίες των Centers for Medicare & Medicaid Services (CMS) προέβλεψαν αποζημίωση των παρόχων για συμμετοχή/εμπλοκή των ωφελουμένων. Αυτό αποτέλεσε διαφοροποίηση από την ανθρωποκεντρική φροντίδα, ενισχύοντας την εξατομίκευση, προσβασιμότητα σε πόρους, δέσμευση και συνεργασία στη θεραπεία. Στο σχήμα 1, αποτυπώνεται ένα πολυδιάστατο πλαίσιο που σχετίζεται με τη συμμετοχή ασθενών και οικογένειας στην υγεία και την υγειονομική περίθαλψη, που προέρχεται μέσα από την ανάλυση των Carman et al, ενώ στο σχήμα 2, αναφέρονται οι βασικοί στρατηγικοί στόχοι, που έχουν άμεση σχέση με τους ωφελούμενους στον τομέα της υγείας και τις παροχές αυτών [1,3,4] (Σχήματα 1 και 2).

Οι βασικές έννοιες που αντικατοπτρίζουν τη δέσμευση των ωφελούμενων στον τομέα υγείας, δείχνουν μια μετάβαση από την παραδοσιακή θεώρηση φροντίδας υγείας. Η εξατομίκευση αναδεικνύει τη σημασία της προσαρμογής της φροντίδας στις ατομικές ανάγκες και προτιμήσεις του ασθενούς, ενώ η προσβασιμότητα στους αναγκαίους πόρους αφορά την εξασφάλιση πρόσβασης σε πληροφορίες και υπηρεσίες υγείας που χρειάζεται [2,4].

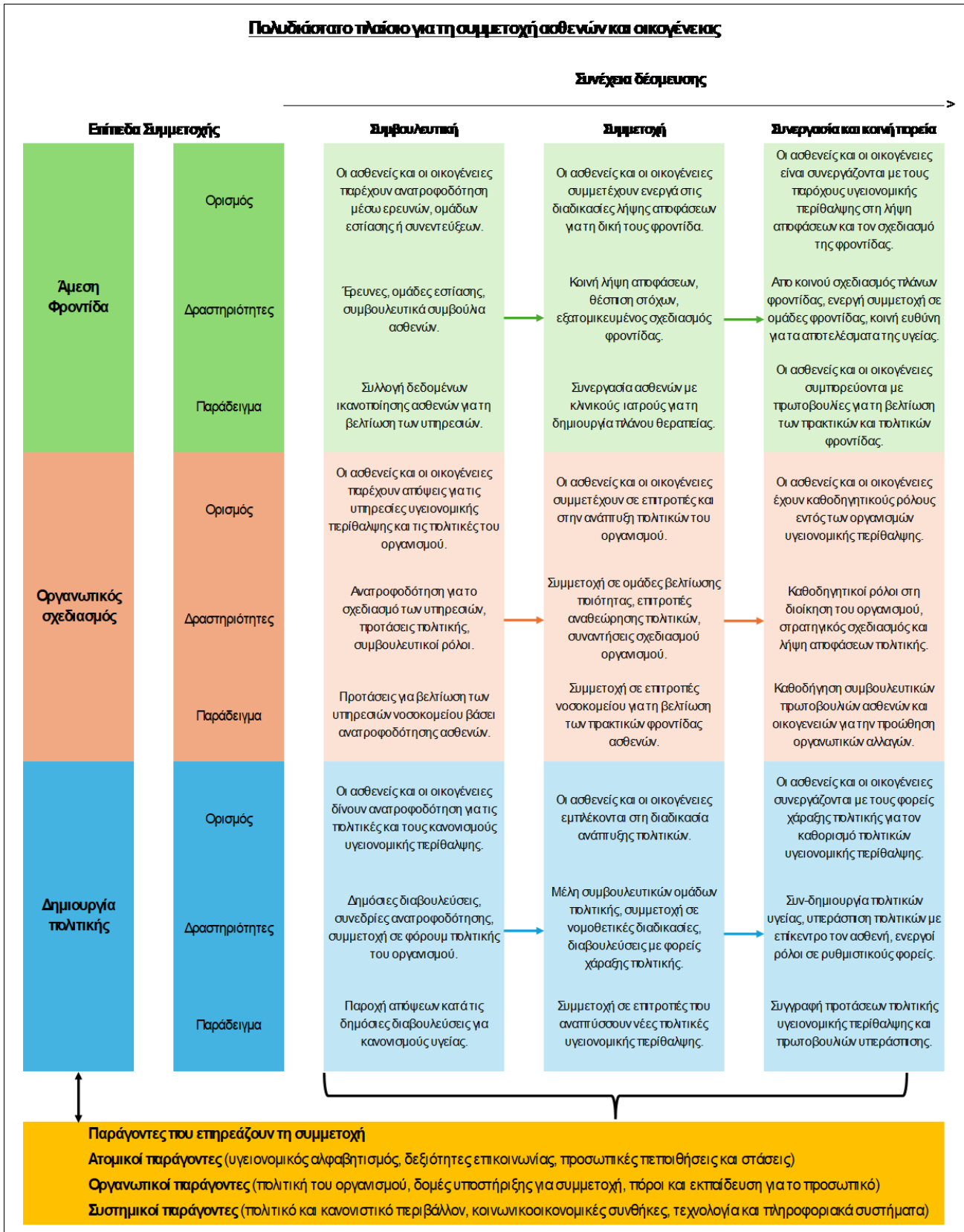
Η δέσμευση του ασθενούς εκφράζει τη βούλησή του να συμμετάσχει ενεργά στη

διαδικασία της θεραπείας του και στον προσδιορισμό των θεραπευτικών στόχων του. Τέλος, η συνεργασία για τη θεραπεία υπογραμμίζει τη σημασία της σχέσης μεταξύ παρόχων υγείας και ασθενών για την επίτευξη βέλτιστων αποτελεσμάτων υγείας [2,4].

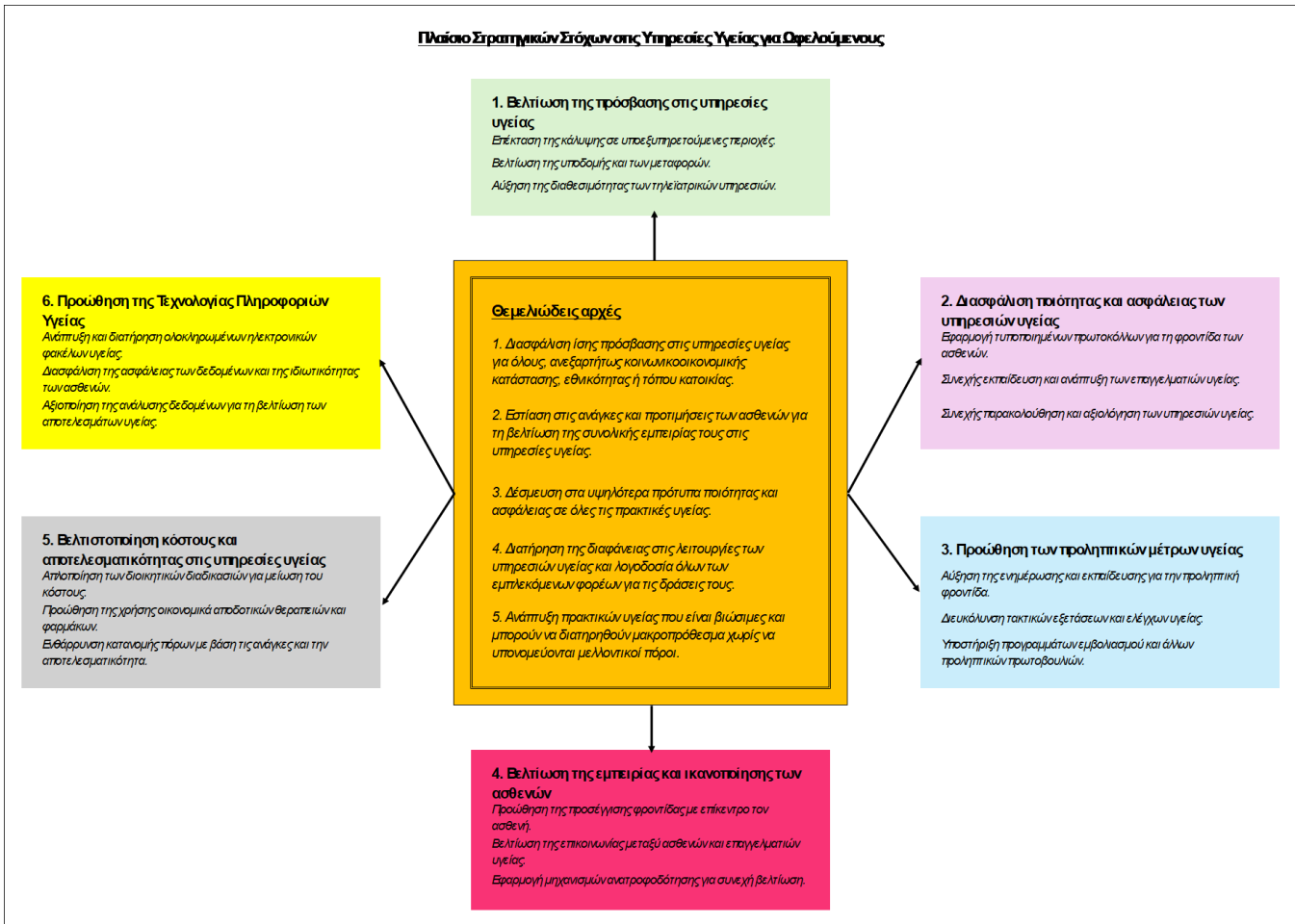
Για να κατανοηθεί η σημασία της συμμετοχής των ασθενών στη φροντίδα της υγείας τους, γίνεται αναφορά σε βασικούς διεθνείς όρους που έχουν χρησιμοποιηθεί γι' αυτό το σκοπό [5].

- Ο όρος «Patient enablement», εστιάζει στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που επιτρέπει στους ασθενείς να αναπτύξουν τις ικανότητές τους για τη διαχείριση της υγείας τους.
- Ο όρος «Patient empowerment», αναφέρεται στην ενδυνάμωση των ασθενών για την ανάληψη ενεργού ρόλου στη λήψη αποφάσεων σχετικά με την υγεία τους.
- Ο όρος «Patient activation», αναφέρεται στο επίπεδο ετοιμότητας και ικανότητας των ασθενών να αναλαμβάνουν δράση για την προσωπική τους υγεία.
- Τέλος, ο όρος «Patient engagement», αναφέρεται στην εμπλοκή και την ενεργή συμμετοχή των ασθενών στη λήψη αποφάσεων και τη διαχείριση της φροντίδας της υγείας τους.

Στην παρούσα εργασία η ασφάλεια των ασθενών αναδεικνύεται ως προτεραιότητα από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας και στην Ελλάδα, ενώ η συμμετοχή τους αποτελεί κρίσιμο στοιχείο. Στη συνέχεια από το κείμενο του Π.Ο.Υ. επισημαίνεται η σημασία της ανάγκης

Σχήμα 1. Πολυδιάστατο πλαίσιο για τη συμμετοχή ασθενών και οικογένειας (Προσαρμογή από [4]).

Σχήμα 2. Στόχοι στρατηγικής ποιότητας (Προσαρμογή από[3]).

να μειωθεί η βλάβη που υφίστανται οι ασθενείς από μη ασφαλή φροντίδα υγείας ενισχύοντας αυτή την προσέγγιση με βέλτιστες πρακτικές. Τέλος η διαχείριση των λοιμώξεων παραμένει κεντρικό θέμα, ενώ παρουσιάζονται τα στοιχεία επιβάρυνσης στην Ελλάδα και την ΕΕ. Βασικοί άξονες της εκπαίδευσης των επαγγελματιών υγείας περιλαμβάνουν την αντιμετώπιση της μικροβιακής αντοχής.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΩΝ

Ο Π.Ο.Υ. επιδιώκει να προστατεύσει την ασφάλεια και ευημερία των ασθενών κατά την

παροχή υγειονομικής φροντίδας. Οι κυριότερες προτεραιότητες που προωθεί είναι οι παρακάτω [6-9]:

- Ανάπτυξη και εφαρμογή προτύπων και διαδικασιών για πρόληψη ιατρικών λαθών και ατυχημάτων κατά τη διάρκεια της ιατρικής περίθαλψης.
- Ανάπτυξη και εφαρμογή προτύπων ποιότητας για παροχή υγειονομικών υπηρεσιών, με διαδικασίες αξιολόγησης και παρακολούθησης.
- Εξέλιξη της τεχνολογίας και κλινικών πρακτικών για βελτίωση της ασφάλειας των ασθενών και αποφυγή επιπλοκών.

- Διαδικασίες βελτίωσης παρακολούθησης και ελέγχου των φαρμάκων, προκειμένου να εξασφαλίσει ότι οι ασθενείς λαμβάνουν ασφαλείς και αποτελεσματικές θεραπείες.
- Συμμετοχή ασθενών στις αποφάσεις που τους αφορούν στον τομέα υγείας, ενισχύοντας την ενημέρωση και εκπαίδευσή τους.
- Ανάπτυξη προτύπων και πολιτικών για προστασία των προσωπικών δεδομένων των ασθενών και ασφαλή ανταλλαγή πληροφοριών στον τομέα υγείας.

ΕΜΠΛΟΚΗ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ενίσχυση του ρόλου του ασθενή αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για βελτίωση της ποιότητας υπηρεσιών υγείας στην Ελλάδα. Η δημιουργία Εθνικού δικτύου για την ασφάλεια θα πρέπει να στοχεύει στην ενδυνάμωση των ασθενών και των φροντιστών τους δίνοντας έμφαση στην ευαισθητοποίηση και ενημέρωση για τα δικαιώματά τους. Αυτό είναι εφικτό να επιτευχθεί μέσω προσωπικής εκπαίδευσής τους με εκστρατείες ενημερωτικού χαρακτήρα από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) ώστε να ενισχυθεί η συμμετοχή τους. Επιπλέον μέσω εκπροσώπων τους οφείλουν να συμμετέχουν σε ομάδες εργασίας και διοικητικά συμβούλια οργανισμών που σχετίζονται με την υγεία σε κεντρικό και περιφερειακό/τοπικό επίπεδο για την ανίχνευση, καταγραφή, ανάδειξη και αντιμετώπιση πιθανών προβλημάτων [10-12].

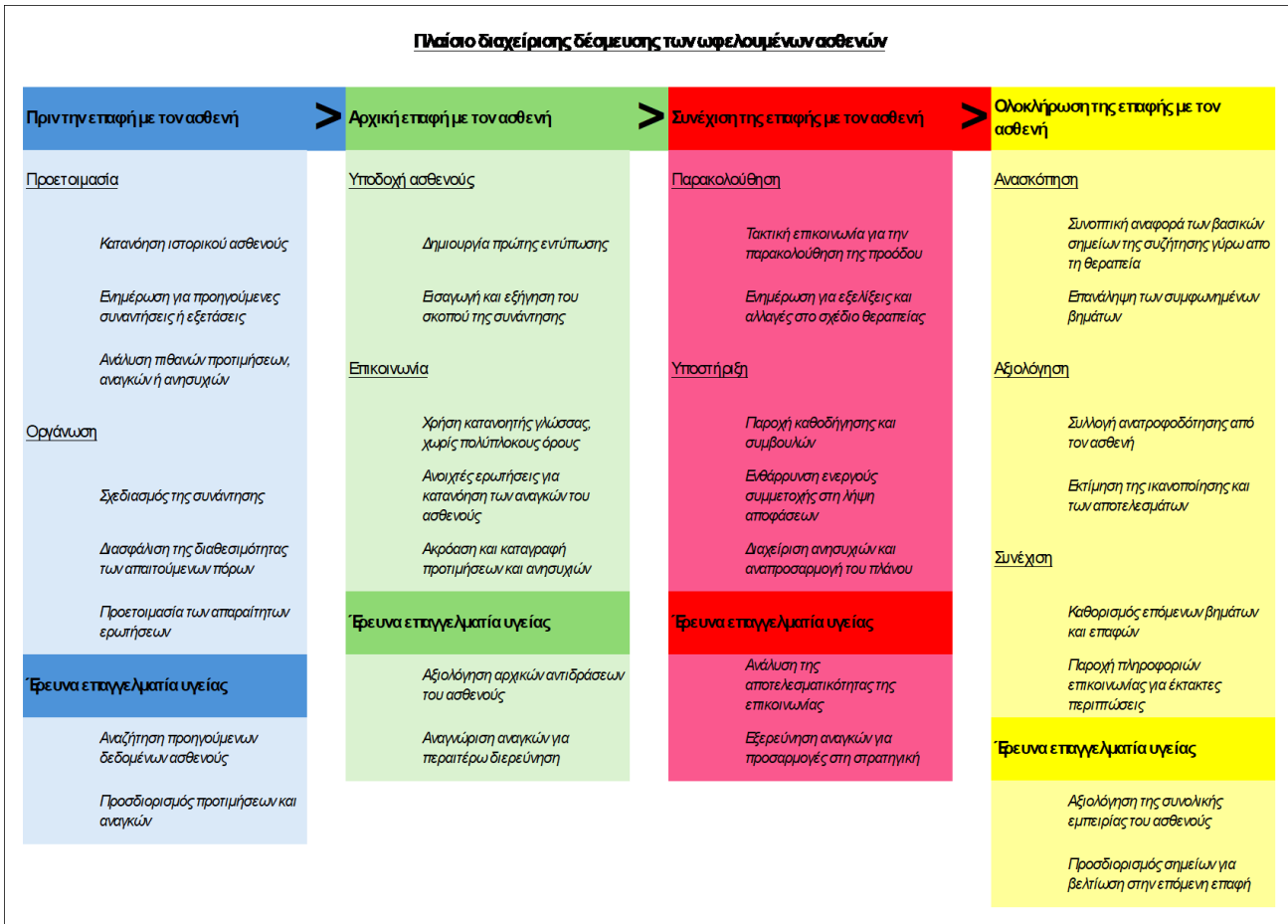
Παράλληλα, η εκπαίδευση των επαγγελματιών υγείας στη διαχείριση δέσμευσης των ωφελούμενων είναι κρίσιμη για

την προώθηση της συνεργασίας και αλληλεπίδρασης με τους ασθενείς. Οι επαγγελματίες υγείας πρέπει να κατανοούν τη σημασία ενεργούς συμμετοχής ασθενών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, σχετικά με την υγειονομική τους περίθαλψη και να τους ενθαρρύνουν να εκφράζουν τις ανάγκες, τις προτιμήσεις και τις ανησυχίες τους [10,11] (Σχήμα 3).

Στην Ελλάδα, η ποιότητα υπηρεσιών υγείας παρακολουθείται και αξιολογείται από διάφορους φορείς, με σκοπό τη βελτίωση παρεχόμενης φροντίδας και αύξηση της ασφάλειας των ασθενών. Ο Οργανισμός Διασφάλισης της Ποιότητας στην Υγεία (Ο.Δ.Ι.Π.Υ.) αποτελεί το βασικό φορέα ποιότητας στην Ελλάδα, υπεύθυνο για επίβλεψη και παρακολούθηση της ποιότητας υπηρεσιών υγείας [14].

Για την αξιολόγηση της ποιότητας υπηρεσιών από την οπτική των ασθενών, χρησιμοποιείται το εργαλείο SERVQUAL. Αυτό το εργαλείο αξιολογεί διάφορες πτυχές της παρεχόμενης φροντίδας, όπως η προσβασιμότητα, η αξιοπιστία, η ευγένεια του προσωπικού και επαγγελματική συμπεριφορά, ενώ βοηθά στην αναγνώριση περιοχών που χρειάζονται βελτίωση [10].

Η ανθρωποκεντρική φροντίδα και ενδυνάμωση των ασθενών είναι σημαντικές αρχές που υποστηρίζουν την ενεργό συμμετοχή ασθενών στη φροντίδα υγείας τους. Η ανάπτυξη ενός περιβάλλοντος που ενθαρρύνει την ενεργή συμμετοχή και αυτονομία των ασθενών συμβάλλει στη βελτίωση ποιότητας της φροντίδας και στη μείωση επιπλοκών [10,11].

Σχήμα 3. Πλαίσιο διαχείρισης δέσμευσης των ωφελουμένων ασθενών (Προσαρμογή από [13]).

ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΒΛΑΒΗΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟ ΠΑΡΟΧΗ ΜΗ ΑΣΦΑΛΟΥΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ

Το κείμενο «Engaging patients for patient safety: Advocacy brief», επισημαίνει τη σημασία ενεργούς συμμετοχής των ασθενών στη βελτίωση της ασφάλειάς τους. Βασικά σημεία αναφοράς του είναι: ανάπτυξη πλαισίων διαχείρισης συμβάντων, εκπαίδευση των επαγγελματιών υγείας, προώθηση της ανθρωποκεντρικής φροντίδας, χρήση εργαλείων αξιολόγησης ποιότητας για τη μέτρηση της ικανοποίησης των ασθενών. Συνολικά, επισημαίνει την ανάγκη για

συνεργασία μεταξύ ασθενών και επαγγελματιών υγείας για την προώθηση ασφάλειας των ασθενών [8].

Οι ασθενείς έχουν την δυνατότητα να αναγνωρίσουν πιθανά σφάλματα στην φροντίδα υγείας και να αναφέρουν προβλήματα, βοηθώντας στην άμεση διόρθωσή τους. Η ενεργή συμμετοχή ασθενών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, σχετικά με τη φροντίδα υγείας τους, βοηθά στην αποφυγή πιθανών λαθών και επιπλοκών [15,16].

Παράλληλα, η ανάδειξη αναγκών και προτιμήσεων των ασθενών, διευκολύνει την

παροχή εξατομικευμένης φροντίδας, ελαχιστοποιώντας τον κίνδυνο ασφαλείας, ενώ η ενεργή συμμετοχή στη διαχείριση φροντίδας τους, μπορεί να ενισχύσει την εποπτεία και επισήμανση ενδεχόμενων κινδύνων, βελτιώνοντας την ποιότητα φροντίδας και μειώνοντας την πιθανότητα επιπλοκών [15,16].

Σύμφωνα με τους Sharma et al. [15], η ενεργή συμμετοχή ασθενών στην παροχή φροντίδας υγείας συνδέεται με τη βελτίωση της ασφάλειάς τους. Η έρευνα αναφέρει ότι μπορεί να βοηθήσει στην ανίχνευση πιθανών προβλημάτων στη φροντίδα υγείας και πρόληψη ατυχημάτων ή λαθών που μπορεί να έχουν σοβαρές επιπτώσεις. Αυτή η συμμετοχή μπορεί να περιλαμβάνει παροχή πληροφοριών σχετικά με το ιστορικό υγείας τους, τις ανησυχίες και τις προτιμήσεις τους, καθώς και την ενεργό συμμετοχή σε συζητήσεις σχετικά με τη διαχείριση της φροντίδας τους.

Από την άλλη πλευρά, οι Bergerum et al. [16] επισημαίνουν τον τρόπο με τον οποίο η συμμετοχή ασθενών στις προσπάθειες βελτίωσης της ποιότητας υγειονομικής περίθαλψης μπορεί να λειτουργήσει. Διαπιστώνουν ότι η συμμετοχή διαφοροποιείται ανάλογα με τον τρόπο που γίνεται η επικοινωνία και τις διαδικασίες που ακολουθούνται. Η ενεργή συμμετοχή τους μπορεί να οδηγήσει σε πιο αποτελεσματικές διαδικασίες, ενώ η αναγνώριση αναγκών τους μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα φροντίδας και να μειώσει τους κινδύνους ανεπιθύμητων επιπτώσεων.

Μέσα από τις παραπάνω πηγές, είναι δυνατό να αναφερθούν ορθές πρακτικές της βιβλιογραφίας, σχετικά με τη συμβολή των

ασθενών στη μείωση της βλάβης από «μη ασφαλή» παροχή φροντίδας [15,16]:

- Παροχή εκπαίδευσης στους ασθενείς σχετικά με δικαιώματά τους στη φροντίδα υγείας, συμπτώματα που πρέπει να παρακολουθούν και βήματα που πρέπει να ακολουθήσουν σε περίπτωση ανεπιθύμητων επιπτώσεων.
- Συμμετοχή ασθενών σε ομάδες ποιότητας υγείας, όπου μπορούν να παρέχουν ανατροφοδότηση και προτάσεις για βελτίωση των διαδικασιών φροντίδας.
- Διασφάλιση ανοιχτής και αμοιβαίας επικοινωνίας μεταξύ ασθενών και επαγγελματιών υγείας, που βοηθά στην ανίχνευση προβλημάτων και πρόληψη λαθών.
- Συμμετοχή ασθενών στο σχεδιασμό παροχών φροντίδας, καταγράφοντας πληροφορίες σχετικά με τις προτιμήσεις και τις ανάγκες τους.
- Παροχή στους ασθενείς πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με διαδικασίες φροντίδας, επιλογές θεραπείας και εκτιμώμενες επιπτώσεις.
- Ενθάρρυνση της αυτονομίας των ασθενών να λαμβάνουν ενεργό ρόλο στη διαχείριση της υγείας τους και να εκφράζουν τις ανησυχίες τους.
- Δημιουργία κοινοτικών δικτύων και υποστήριξης που ενθαρρύνουν την ανταλλαγή εμπειριών και πληροφοριών μεταξύ των ασθενών.

Πιο συγκεκριμένα, η συμμετοχή των ωφελούμενων στις διαδικασίες αυτές, βοήθησε σημαντικά ώστε να πραγματοποιηθεί [15,16]:

- i. καλύτερος έλεγχος εγχύσεων των φαρμάκων,
- ii. ευρεία χρήση της αντιπηκτικής αγωγής,
- iii. αυξημένη πρόληψη των ελκών και κατακλίσεων,
- iv. περισσότερη υγιεινή των χεριών, αποτρέποντας λοιμώξεις,
- v. μεγαλύτερη χρήση αποστείρωσης υλικών και σκευασμάτων,
- vi. καλύτερη διαχείριση της υπογλυκαιμίας,
- vii. αυξημένη περιεγχειρητική ασφάλεια,
- viii. καλύτερη ταυτοποίηση των ασθενών και
- ix. μεγαλύτερη πρόληψη των διοικητικών λαθών

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΛΟΙΜΩΞΕΩΝ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ Ε.Ε.

Η διαχείριση λοιμώξεων που σχετίζονται με τη φροντίδα υγείας, επιφέρει σημαντική επιβάρυνση σε επίπεδο υγειονομικών πόρων και σε επίπεδο ανθρώπινου δυναμικού. Η ανάγκη για προληπτικά μέτρα, όπως συχνή αλλαγή προστατευτικών εξοπλισμών, ενίσχυση της καθαριότητας και απολύμανσης, αλλά και εκπαίδευση του προσωπικού υγείας, απαιτεί σημαντικούς πόρους. Επιπλέον, η ανάγκη για παρακολούθηση και ανταλλαγή δεδομένων σε παγκόσμιο επίπεδο απαιτεί συνεχείς προσπάθειες και συνεργασία από τις υγειονομικές αρχές και τα ιδρύματα [17,18].

Η επένδυση στην ασφαλή φροντίδα μειώνει την εξάπλωση λοιμώξεων, προστατεύοντας τόσο τους ασθενείς όσο και το υγειονομικό προσωπικό. Επιπλέον, η αποτελεσματική διαχείριση λοιμώξεων μπορεί

να οδηγήσει σε μείωση του κόστους θεραπειάς και της διάρκειας νοσηλείας. Κατά συνέπεια, η επιβάρυνση που προκαλεί η διαχείριση λοιμώξεων, συνήθως, θεωρείται ως αναγκαία επένδυση για βελτίωση της ποιότητας φροντίδας υγείας και την προστασία της δημόσιας υγείας [17,18].

Σημαντικά μέτρα αντιμετώπισης, περιλαμβάνουν την εκπαίδευση προσωπικού υγείας για σωστή χρήση των προστατευτικών εξοπλισμών, συμμόρφωση με πρωτόκολλα καθαριότητας και απολύμανσης, καθώς και προώθηση της χρήσης ασφαλών πρακτικών σε ιατρικές επεμβάσεις [17,18].

Παράλληλα, η προώθηση της παρακολούθησης και ανταλλαγής δεδομένων για τις λοιμώξεις που συνδέονται με τη φροντίδα υγείας, επιδιώκουν βελτίωση της διαχείρισης και πρόληψής τους σε παγκόσμιο επίπεδο [17,18].

Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με την Ε.Ε., κάθε χρόνο περίπου 35.000 άνθρωποι χάνουν τη ζωή τους, λόγω πολλών και διαφορετικών ανθεκτικών λοιμώξεων. Πάνω από το 70% των περιστατικών αποκτώνται σε νοσοκομειακές δομές και χώρους υγειονομικής περίθαλψης και είναι ιδιαίτερα επικίνδυνες. Επιπλέον, στοιχεία δείχνουν πως η αύξηση της αντιμικροβιακής αντοχής θα οδηγήσει σε 10 εκατομμύρια θανάτους το χρόνο παγκοσμίως και θα κοστίσει στην παγκόσμια οικονομία έως 100 τρις δολάρια ΗΠΑ [19].

Στην Ελλάδα, η κατάσταση των λοιμώξεων στον τομέα υγείας, αποτελεί σημαντική πρόκληση, καθώς μπορεί να

απειλήσει την ασφάλεια των ασθενών και του υγειονομικού προσωπικού [20].

Οι ελληνικές υγειονομικές αρχές αναγνωρίζουν τη σοβαρότητα του προβλήματος και λαμβάνουν μέτρα για διαχείρισή του, λαμβάνοντας υπόψη τις οδηγίες του Π.Ο.Υ. και υγειονομικών οργανισμών της Ε.Ε. Έτσι εφαρμόζεται [21,22]:

- Συνεχής εκπαίδευση του προσωπικού υγείας, σχετικά με τη σωστή χρήση προστατευτικού εξοπλισμού και βέλτιστες πρακτικές για την πρόληψη των λοιμώξεων.
- Συνεχής αναθεώρηση και ενίσχυση των πρωτοκόλλων για τον καθαρισμό και απολύμανση των χώρων και του εξοπλισμού στις υγειονομικές μονάδες.
- Υλοποίηση προγραμμάτων για παρακολούθηση της εξέλιξης των λοιμώξεων και ανίχνευση τυχόν επιδημιών ή εξάρσεων, αλλά και ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ νοσοκομείων και υγειονομικών αρχών, προκειμένου να βελτιωθεί η αντίδραση και διαχείριση των κρουσμάτων.
- Προσπάθεια για διαρκή ενίσχυση των παρεχόμενων υγειονομικών πόρων και της υλοποίησης μέτρων, που θα συμβάλουν στη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- Προώθηση των εμβολιασμών κατά των λοιμώξεων.
- Ανίχνευση, απομόνωση και παρακολούθηση των ατόμων που έχουν μολυνθεί από λοιμώξεις.

Εξετάζοντας από την άλλη πλευρά, σχετικές οδηγίες σε επίπεδο Ε.Ε., παρατηρείται ότι έχουν ληφθεί αποφάσεις και έχουν υιοθετηθεί πρωτοβουλίες για διαχείριση των λοιμώξεων. Η Ε.Ε. έχει εκδώσει κανονισμούς

και οδηγίες που αφορούν την αντιμετώπιση των λοιμώξεων για τα κράτη-μέλη. Οι αποφάσεις αυτές προσπαθούν να εναρμονίσουν τις προσεγγίσεις και να εγγυηθούν υψηλά πρότυπα πρόληψης και αντιμετώπισης των λοιμώξεων, συμβαδίζοντας με τις οδηγίες του Π.Ο.Υ [23,24].

Αυτά προϋποθέτουν ότι υπάρχει συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ, για αντιμετώπιση των λοιμώξεων και συμπεριλαμβάνει ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών, κοινή εκπαίδευση και εκστρατείες ευαισθητοποίησης, καθώς και συνεργασία σε επίπεδο έρευνας και ανάπτυξης για βελτίωση των μεθόδων διαχείρισης και πρόληψης των λοιμώξεων [23,24].

Η διαχείριση των λοιμώξεων αποτελεί μια μεγάλη πρόκληση. Ελλάδα και Ε.Ε., εργάζονται ενεργά για την αντιμετώπισή της, μέσω εφαρμογής προληπτικών μέτρων σε συνεργασία με τον Π.Ο.Υ. και άλλους εταίρους.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΜΙΚΡΟΒΙΑΚΗΣ ΑΝΤΟΧΗΣ

Το πλαίσιο δεξιοτήτων του Π.Ο.Υ. για αντιμετώπιση της μικροβιακής αντοχής, έχει καθορίσει κάποιους βασικούς άξονες εκπαίδευσης για τους επαγγελματίες υγείας.

Αρχικά οι επαγγελματίες υγείας θα πρέπει να κατανοήσουν το περιεχόμενο της αλλά και τους παράγοντες που συντελούν στην ανάπτυξή της, όπως υπερχρήση αντιβιοτικών, ανεπαρκής υγιεινή και μη σωστή διαχείριση των αντιμικροβιακών φαρμάκων. Εν συνεχεία, πρέπει να εκπαιδεύονται για την αναγνώριση

στη σωστή χορήγηση αντιβιοτικών και την αποφυγή υπερβολικής χρήσης, καθώς και στην προώθηση εναλλακτικών θεραπειών όπου αυτό είναι δυνατόν [25].

Σημαντικά ζητήματα, ακόμη, αποτελούν η εκπαίδευσή τους για την αποτελεσματική χρήση πρακτικών υγιεινής, όπως σωστή πλύση χεριών και απολύμανση εξοπλισμών, αλλά και η εκπαίδευσή τους για παρακολούθηση της αντιμικροβιακής αντοχής στις κοινότητές τους και αναφορά περιπτώσεων υπερχρήσης ή κατάχρησης αντιβιοτικών [25].

Τέλος, οι επαγγελματίες υγείας πρέπει να είναι εκπαιδευμένοι για τη διαχείριση περιστατικών αντιμικροβιακής αντίστασης και υποστήριξης ασθενών που πάσχουν από λοιμώξεις [25].

Από την άλλη πλευρά, το European Centre For Disease Prevention and Control (E.C.D.C.) αναπτύσσει προσεγγίσεις για αντιμετώπιση της αντιμικροβιακής αντοχής, συμπληρώνοντας τις οδηγίες του Π.Ο.Υ. με προσαρμοσμένα στοιχεία για την Ευρώπη. Οι βασικοί άξονες και τα στοιχεία που προωθεί είναι τα παρακάτω [26]:

- Προώθηση της κατανόησης έκτασης της αντιμικροβιακής αντοχής στην Ευρώπη μέσω συλλογής και ανάλυσης δεδομένων από τα κράτη-μέλη.
- Διευκόλυνση ανταλλαγής εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κρατών-μελών για αντιμετώπιση του προβλήματος.
- Παροχή εκπαιδευτικού υλικού και προώθηση της ευαισθητοποίησης των επαγγελματιών υγείας και του κοινού, σχετικά με τη σημασία του προβλήματος και

των συνεπειών της υπερχρήσης αντιβιοτικών.

- Παροχή συμβουλευτικών οδηγιών προς τα κράτη-μέλη για ανάπτυξη και υλοποίηση στρατηγικών για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Όσον αφορά τη θεματολογική προσέγγιση, διαμορφώνεται μέσω της συνεχούς ανάλυσης της επιδημιολογικής κατάστασης, της αναγνώρισης των προκλήσεων και αναγκών των ευρωπαϊκών χωρών και της ανάπτυξης προγραμμάτων που ανταποκρίνονται σ'αυτές. Μέσω αυτής της προσέγγισης, συμβάλλει στην αντιμετώπιση της αντιμικροβιακής αντοχής σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και βελτίωση της δημόσιας υγείας στην Ευρώπη [26].

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ασφάλεια των ασθενών αποτελεί προτεραιότητα για τον ΠΟΥ, επισημαίνοντας τη σημασία της εμπλοκής τους σε αυτήν. Τα τελευταία χρόνια καταγράφονται καλές πρακτικές ενίσχυσης του ρόλου των φορέων και των συλλόγων των ασθενών όσον αφορά τη συμμετοχή τους στον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση των πολιτικών υγείας. Στην Ελλάδα η εμπλοκή τους θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω δημόσιας ενημέρωσης και συμμετοχής σε εκπαιδευτικά προγράμματα καθώς και με δράσεις σε τοπικό επίπεδο για την ενίσχυση της εγγραματοσύνης της υγείας, της αυτοφροντίδας και της ενδυνάμωσης των ιδίων και των φροντιστών τους.

Η μείωση της βλάβης από την παροχή «μη ασφαλούς» φροντίδας απαιτεί καλές

πρακτικές όπως η ενίσχυση της επικοινωνίας μεταξύ ασθενών και επαγγελματιών υγείας, η προώθηση της ανθρωποκεντρικής φροντίδας και η χρήση εργαλείων αξιολόγησης ποιότητας για τη μέτρηση της ικανοποίησης των ασθενών.

Επιπλέον η διαχείριση των λοιμώξεων απαιτεί συνεχή εκπαίδευση των επαγγελματιών υγείας σε θέματα υγιεινής και αντιμετώπισης

ανθεκτικών μικροβίων, συνεχή αναθεώρηση και ενίσχυση των πρωτοκόλλων καθαριότητας καθώς και συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ, για αντιμετώπιση των λοιμώξεων μέσω ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών, κοινή εκπαίδευση και εκστρατείες ευαισθητοποίησης, καθώς και συνεργασία σε επίπεδο έρευνας για τη βελτίωση των μεθόδων διαχείρισης και πρόληψης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Σουλιώτης Κ. Ασθενοκεντρική Φροντίδα - Ενδυνάμωση ασθενών. Στο: Σαράφης Π, Μπαμίδης Π.(επιμ.) Υπηρεσίες Υγείας. Συστήματα και Πολιτικές. Broken Hill Publishers, Λευκωσία, 2020: 802-608.
2. Hibbard J H & Greene J. What the Evidence Shows about Patient Activation: Better Health Outcomes and Care Experiences; Fewer Data on Costs. Health affairs. 2013, 32:207-214. Available from: <https://doi.org/10.1377/hlthaff.2012.1061>.
3. CMS. Person and family engagement strategy: Sharing With Our Partners. 2018. Available from: <https://www.cms.gov/medicare/quality-initiatives-patient-assessment-instruments/qualityinitiativesgeninfo/downloads/person-and-family-engagement-strategy-summary.pdf>
4. Carman K L, Dardess P, Maurer M, Sofaer S, Adams K, Bechtel C & Sweeney J. Patient and family engagement: a framework for understanding the elements and developing interventions and policies. Health Affairs (Project Hope), 2013, 32(2):223-231. Available from:
5. <https://doi.org/10.1377/hlthaff.2012.1133>.
6. Hickmann E, Richter P and Schliter H. All together now - patient engagement, patient empowerment, and associated terms in personal healthcare- BMC Health Services Research. 2022, 22: 1116.
7. Available from: <https://doi.org/10.1186/s12913-022-08501-5>
8. WHO. Patient Safety: Making health care safer. 2017. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-HIS-SDS-2017.11>.

9. WHO. Patient safety. 2020. Available from: <https://www.who.int/teams/integrated-health-services/patient-safety>.
10. WHO. Patient safety. 2023. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/patient-safety>.
11. WHO. Engaging patients for patient safety: advocacy brief. 2023. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240081987>.
12. Παπαγεωργίου Α, Γαλάνης Π, Παπανικολάου Β, Σκίτσου Α, Καϊτελίδου Δ & Χαραλάμπους Γ. Αξιολόγηση της ποιότητας παροχής υπηρεσιών υγείας από τους ασθενείς. Ερευνητική Εργασία. Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής. 2020; 37(3):361-366. Available from: <https://www.mednet.gr/archives/2020-3/pdf/361.pdf>.
13. Σταϊκούρα Α Κ. Η σημασία της μακροχρόνιας φροντίδας στην Ελλάδα. Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης. Τμήμα Διοίκησης Υπηρεσιών Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας, Πρόγραμμα Κοινωνικής Φροντίδας. 2018.
14. Sarkhosh S, Abdi Z & Ravaghi H. Engaging patients in patient safety: a qualitative study examining healthcare managers and providers' perspectives. BMC Nurs 21, 374. 2022. Available from: <https://doi.org/10.1186/s12912-022-01152-1>
15. NHS, HSIB and Learn Together. Patient Safety Incident Response Framework supporting guidance: Engaging and involving patients, families and staff following a patient safety incident. 2022. Available from: <https://www.england.nhs.uk/publication/patient-safety-incident-response-framework-and-supporting-guidance/>
16. ΟΔΙΠΥ. Βασικές πληροφορίες. 2022. Available from: <https://odipy.gov.gr/organismos/odipy/>
17. Sharma A E, Rivadeneira N A, Barr-Walker J, Stern R J, Johnson A K & Sarkar U. Patient Engagement In Health Care Safety: An Overview Of Mixed-Quality Evidence. Health Aff (Millwood). 2018; 37(11):1813–1820. doi: 10.1377/hlthaff.2018.0716.
18. Bergerum C, Thor J, Josefsson K & Wolmesjö M. How might patient involvement in healthcare quality improvement efforts work – A realist literature review. Health Expect. 2019; 22(5): 952–964. doi: 10.1111/hex.12900.
19. Allegranzi B & Pittet D. Role of hand hygiene in healthcare-associated infection prevention. Journal of Hospital Infection, 2009; 73(4), 305-315. doi: 10.1016/j.jhin.2009.04.019.
20. Zingg W, Holmes A, Dettenkofer M, Goetting T, Secci F, Clack L, Allegranzi B, Magiorakos A P & Pittet D. Hospital organisation, management, and structure for prevention of health-care-associated

infection: a systematic review and expert consensus. *The Lancet Infectious Diseases*, 2015; 15(2):212-24. doi: 10.1016/S1473-3099(14)70854-0.

21. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Available from: https://health.ec.europa.eu/antimicrobial-resistance/eu-action-antimicrobial-resistance_el
22. ΕΟΔΥ. Ενημερωτικό Δελτίο ΕΟΔΥ - Ιανουάριος 2024. Available from: <https://eody.gov.gr/enimerotiko-deltio-eody-ianoyarios-2024/>
23. Υπουργείο Υγείας. Νομοθεσία για τον έλεγχο των νοσοκομειακών λοιμώξεων & μέτρα, όροι και διαδικασίες για την πρόληψη και τον έλεγχο των λοιμώξεων που συνδέονται με τη νοσηλεία των ασθενών στους Χώρους Παροχής Υγείας. 2024. Available from: <https://www.moh.gov.gr/articles/health/dieythynsh-dhmosias-ygieinhs/metadotika-kai-mh-metadotika-noshmata/c387-nomothesia/3419-nomothesia-gia-ton-elegxo-twn-nosokomeiakwn-loimwksewn>.
24. ΕΟΔΥ. Νοσοκομειακές Λοιμώξεις. 2024. Available from: <https://eody.gov.gr/disease/nosokomeiakes-loimoxeis/>.
25. ECDC. Infection prevention and control in healthcare settings (COVID-19). 2023. Available from: <https://www.ecdc.europa.eu/en/infectious-disease-topics/z-disease-list/covid-19/facts/infection-prevention-and-control-healthcare>
26. European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee of the regions: Pharmaceutical Strategy for Europe. 2020. Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0761>.
27. WHO. Global antimicrobial resistance and use surveillance system – Report. 2022. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240062702>.
28. ECDC. Antimicrobial resistance in the EU/EEA (EARS-Net) – Annual Epidemiological Report. 2022. Available from: <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/antimicrobial-resistance-eueea-ears-net-annual-epidemiological-report-2020>.

REVIEW

Patient empowerment and engagement in health care

K. Koutsodimou¹, I. Apostolakis², P. Sarafis³

¹ School of Social Sciences, Hellenic Open University, Patras, ² School of Social Sciences, Hellenic Open University, Patras & Laboratory of Medical Physics, School of Medicine, National and Kapodistrian University, Athens, ³ School of Social Sciences, Hellenic Open University, Patras & Associate Professor, General Department, University of Thessaly, Lamia, Greece

ABSTRACT

This paper concerns the safety of health beneficiaries, focusing on the priorities set by the World Health Organization (WHO). In Greece, the engagement of health beneficiaries is crucial for the development of effective practices and policies. The core of the WHO document, "Engaging patients for patient safety: advocacy brief", includes a brief reference to the contribution of beneficiaries in reducing harm of "unsafe" care. A review of the literature on this topic is undertaken to confirm the evidence in the text. It focuses, as mentioned in the WHO document, on the safety of health beneficiaries, with an emphasis on their contribution to reducing harm of 'unsafe' care. Through their engagement, needs, problems and possible complications are highlighted, minimising the risk of their safety, while their participation through representatives and associations, co-design health policies at national, regional and local level. At the same time, the training of health professionals is emerging as a critical factor in addressing antimicrobial resistance and ensuring patient safety. High rates of infection prevention can be achieved by cooperation between EU Member States through the exchange of best practices.

Keywords: Patient-centred care, patient engagement, infection management, training of healthcare professionals

K. Koutsodimou, I. Apostolakis, P. Sarafis. Patient empowerment and engagement in health care. Scientific Chronicles 2024; 29(3): 315-328
